

GENDER ASPECTS IN ELECTIONS

ASPECTELE DE GEN ÎN ALEGERI

Igor SOROCEANU, PhD student, Master of Science in Education

“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau

ORCID ID: 0000-0002-8719-0454

CZU:324:316.346.2-005.2

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p359-363

Abstract. *Elections represent a crucial moment in the democratic life of a country, and the Republic of Moldova (RM) is no exception. In this process, gender issues become important, highlighting both the participation and representation of women and the impact of policies and decisions on them.*

Discriminatory and sexist discourse, with stigmatization of vulnerable and invisible groups, intensifies in the public space with the approach of the election date and gradually transforms, for the first time, into an organized campaign against civil society, including the media, in this case against the promoted causes and outstanding achievements over the years.

In the electoral programs of female and/or male candidates, it is often noted that the approach to the gender dimension is absent. Subjects regarding the social field specific to women and men are sometimes addressed superficially within the electoral programs, in places present in debates or meetings with voters.

In every election campaign in recent years, one of the aspects investigated by civil society observers is whether gender equality is respected in the electoral process, i.e. whether it encourages women's participation in politics, whether women are not discriminated against in relation to men.

Keywords: *proportional representation, women's access, party lists, combating stereotypes, free access to justice, monitoring women's participation.*

Introducere. Participarea femeilor în procesul electoral este un aspect crucial al vieții politice și democratice a unei țări. În Republica Moldova, ca și în alte țări, participarea femeilor la alegeri și în politică poate fi influențată de diverse factori. Printre aceștia putem menționa:

1. *Înregistrarea pe liste electorale:* O primă etapă în participarea femeilor în procesul electoral este înregistrarea pe liste electorale. Este important ca femeile să fie conștiente de procedurile și termenele pentru înregistrare și să aibă acces facil la acestea;

2. *Prezența la vot:* Participarea efectivă la vot reprezintă o etapă esențială în procesul electoral. Campaniile de conștientizare și mobilizare pot juca un rol important în încurajarea femeilor să-și exercite dreptul la vot și să-și facă auzite opiniile și preferințele politice;

3. *Educația electorală:* O educație corespunzătoare în domeniul electoral poate spori participarea femeilor. Aceasta include înțelegerea sistemului electoral, a rolului și importanței votului și a impactului pe care îl au alegerile asupra vieții lor și a comunității;

4. *Bariere culturale și sociale:* Uneori, femeile se confruntă cu bariere culturale și sociale care le pot împiedica să participe la procesul electoral. Acestea pot include norme sociale restrictive, discriminare de gen și presiuni din partea familiilor sau comunității. Combaterea acestor bariere necesită eforturi de conștientizare și schimbare culturală;

5. *Reprezentarea în funcții de decizie:* Participarea femeilor în procesul electoral nu se limitează doar la vot. Este important ca femeile să fie reprezentate în funcțiile de decizie politice la toate nivelurile, de la parlament la nivel local. O reprezentare echilibrată între sexe poate asigura că interesele și perspectivele femeilor sunt luate în considerare în procesul decizional.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a releva în prim-plan unele repere ale participării femeilor în procesul electoral. Totodată este și necesitatea stringentă de efectuare a unei analize ample referitor la esența subiectului cercetării.

Materiale utilizate și metode aplicate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului titlului, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde materialul definitiv precum ar fi legislația națională, rapoartele de activitate ale instituțiilor cheie cu atribuții în domeniul electoral, precum și sursele web din mediul online – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul subiectului supus cercetării.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate. Reprezentarea femeilor în funcțiile politice este un aspect crucial al unei democrații sănătoase și incluzive. În Republica Moldova, ca și în alte țări, asigurarea unei reprezentări echilibrate între sexe în instituțiile politice este esențială pentru a reflecta diversitatea și interesele populației. Iată câteva aspecte importante legate de reprezentarea femeilor în funcțiile politice:

a) **Procentul de femei în parlament și guvern:** Un aspect important al reprezentării femeilor în funcțiile politice este procentul de femei în parlament și guvern. Monitorizarea acestor cifre poate oferi o imagine clară a nivelului de participare a femeilor în procesul decizional la nivel național;

b) **Cote de gen și mecanisme de promovare a reprezentării femeilor:** În unele cazuri, introducerea cotelor de gen sau a altor mecanisme de promovare a reprezentării femeilor în instituțiile politice poate fi utilă pentru asigurarea unei reprezentări mai echilibrate. Aceste măsuri pot include cote obligatorii pentru candidaturile feminine sau sisteme de vot proporțional care încurajează reprezentarea echilibrată a ambelor sexe;

c) **Accesul femeilor la poziții de conducere:** O altă dimensiune importantă este accesul femeilor la poziții de conducere în cadrul partidelor politice și în guvern. Promovarea femeilor în funcții de lideri politici și decizionali poate contribui la o mai bună reprezentare a intereselor lor în procesul decizional;

d) **Participarea femeilor în politicile locale:** În plus față de reprezentarea la nivel național, este importantă și participarea femeilor în politicile locale. Consiliile locale și alte instituții locale de guvernare joacă un rol crucial în luarea deciziilor care afectează viața cotidiană a comunităților, iar reprezentarea femeilor în aceste instituții este esențială pentru a asigura că preocupările lor sunt luate în considerare [1].

În urma monitorizării reprezentării echitabile a femeilor și bărbaților în scrutinul electoral din 05.11.2023, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) [6] evidențiază atât progrese notabile în ceea ce privește participarea echitabilă a femeilor și bărbaților în procesul electoral, cât și anumite abateri în aplicarea prevederilor legislative cu privire la sistemul de cota dublă, și anume cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe și prevederile de plasament pe listele de candidați. În mod specific, constatăm că [6]:

1. **În alegerile locale 2023 suntem tot mai aproape de o reprezentare 50/50 a femeilor și bărbaților candidați în procesul electoral.** Ponderea femeilor în rândul candidaților la funcția de consilier/ă raional/municipal/ă constituie 45,3%, iar în rândul candidaților la funcția de consilier/ă local/ă – 47,2%, ceea ce reprezintă o creștere cu peste 15% față de scrutinul electoral din 2015 și cu peste 2% față de cel din 2019 în cazul consilierelor raionale/municipale și o creștere cu circa 12% față de anul 2015 și cu 1,4% față de anul 2019 în cazul consilierelor locale [6];

2. **Majoritatea femeilor candidate la funcția de consilieră sunt desemnate de către partidele politice,** iar cele care au decis să candideze independent s-au orientat mai mult spre funcția de consilieră locală (21,9%, comparativ cu 9,1% care au candidat independent la funcția de consilieră raională/ municipală) [6];

3. **Sub presiunea prevederilor legale impuse, partidele politice au desemnat cel puțin 40% femei pe listele de candidați pentru funcția de consilier/ă.** În cazul consiliilor raionale/municipale, toate partidele au inclus mai mult de 40% femei pe listele de candidați, iar în cazul consiliilor locale, majoritatea partidelor politice au depășit pragul de 45% femei desemnate pentru funcția de consilier/ă locală [6];

4. **Femeile au candidat la funcția de consilier/ă și au fost alese preponderent în comunități mai mici.** În componența consiliilor raionale/municipale, ponderea femeilor consiliere alese constituie 33,3%, în timp ce în consiliile locale – 40,3% femei alese. Acest lucru poate fi explicat prin dinamica specifică a comunităților mai restrânse, unde accesul la funcțiile administrative poate fi mai deschis pentru tineri și femei. Oportunitățile politice și sociale pot fi mai vizibile în aceste medii, oferind astfel mai mult spațiu și susținere pentru reprezentarea tinerilor și a femeilor în cadrul deciziilor locale [6];

5. **În rândul consilierilor aleși, tinerii sunt subreprezențați.** Astfel, tinerii cu vârsta cuprinsă între 18 și 34 de ani constituie doar 10% din totalul consilierilor la nivel raional/municipal și 12% la nivel local. Tinerii aleși în funcția de consilier/ă raional/ municipală se regăsesc mai mult în municipiile Bălți (31,4%) și Chișinău (29,4%). La nivelul consiliilor locale, Chișinăul se menține în frunte, cu 25,5% tineri, iar orașul Ialoveni cu 22,5% [6];

6. **Femeile sunt plasate pe poziții mai puțin eligibile în listele de candidați, ocupând ultimele locuri în cadrul deciziilor.** În prima decală pe prima poziție se regăsesc doar 18% femei din totalul candidaților pentru funcția de consilieră în consiliile raionale/municipale și 32% – în cazul consiliilor locale [6];

7. **În cadrul alegerilor locale din 05.11.2023 s-au înregistrat încălcări ale prevederilor cu privire la sistemul de cotă dublă.** Se constată încălcări în privința desemnării pe listele de candidați atât a femeilor, cât și a bărbaților. În cazul consiliilor raionale/ municipale, 31% din totalul listelor de candidați au prezentat abateri în ceea ce privește respectarea sistemului de cotă dublă (dintre care 4% au defavorizat bărbații, iar – 27% femeile). La nivelul consiliilor locale, abateri de la prevederile legale se constată în cazul a 9,4% din totalul listelor de candidați, dintre care 4,6% au defavorizat femeile, iar 4,8% – bărbații [6] și [2].

Legislația electorală și asigurarea egalității de gen. În Republica Moldova, legislația electorală are ca obiectiv să asigure egalitatea de gen în procesul electoral, încurajând participarea activă a femeilor în viața politică a țării. Câteva aspecte importante ale legislației electorale și modul în care aceasta contribuie la asigurarea egalității de gen, putem enunța în ordinea care succede:

a) **Cotele de gen.** Legislația electorală din Republica Moldova prevede stabilirea unor cote de gen pentru asigurarea unei reprezentări echilibrate a femeilor și bărbaților în instituțiile politice. Aceste cote pot fi sub forma unei proporții minime obligatorii a femeilor pe listele electorale sau în cadrul candidaturilor la diferite niveluri de guvernare;

b) **Măsuri de promovare a participării femeilor.** Legislația electorală poate include și alte măsuri specifice destinate promovării participării femeilor în politică. Aceste măsuri pot include sprijin financiar pentru candidaturile femeilor, programe de formare și susținere a candidatelor, sau facilități speciale pentru femeile care doresc să se implice în procesul electoral;

c) **Eliminarea discriminării de gen.** Legislația electorală din Republica Moldova interzice explicit discriminarea pe criteriul de gen în procesul electoral. Acest lucru înseamnă că femeile și bărbații trebuie să aibă aceleași drepturi și oportunități în ceea ce privește participarea în alegeri, candidatură și exercitarea dreptului de vot;

d) **Mecanisme de monitorizare și aplicare a legii.** Legislația electorală poate prevedea și mecanisme specifice de monitorizare și aplicare a principiilor de gen. Acestea pot include instituirea unor organisme independente sau comisii speciale responsabile cu asigurarea respectării egalității de gen în procesul electoral și sancționarea încălcărilor;

e) **Cooperare cu organizațiile societății civile și organizațiile internaționale.** Republica Moldova poate coopera cu organizațiile societății civile și organizațiile internaționale pentru a promova și implementa principiile de gen în legislația electorală. Această colaborare poate include schimbul de bune practici, consultări în procesul de elaborare a legislației și monitorizarea respectării acesteia în practică [3].

Implementarea practică a principiilor de gen în procesul electoral. Implementarea practică a principiilor de gen în procesul electoral din Republica Moldova este crucială pentru garantarea unei participări echilibrate a femeilor și bărbaților în viața politică a țării. Unele aspecte ale implementării practice a acestor principii pot fi reliefate în următoarea ordine:

1) *Promovarea candidaturilor femeilor.* Partidele politice și alte organizații implicate în procesul electoral ar trebui să promoveze activ candidaturile femeilor pentru funcții electivă. Acest lucru poate implica identificarea și recrutarea activă a femeilor talentate și calificate pentru a candida în alegeri;

2) *Accesul egal la resurse politice.* Este esențial ca femeile să aibă acces egal la resurse politice, cum ar fi finanțarea campaniilor electorale, spațiile media și sprijinul logistic necesar pentru desfășurarea unei campanii electorale eficiente. Autoritățile și organizațiile implicate în organizarea alegerilor ar trebui să se asigure că există mecanisme și programe pentru sprijinirea egală a tuturor candidaților, indiferent de gen;

3) *Combaterea stereotipurilor de gen și a discriminării.* Este important să se combată stereotipurile de gen și discriminarea în timpul campaniilor electorale. Acest lucru poate implica campanii de conștientizare și educație publică privind rolurile de gen și importanța unei reprezentări echilibrate a femeilor și bărbaților în politică;

4) *Monitorizarea participării femeilor.* Autoritățile și organizațiile societății civile ar trebui să monitorizeze activ participarea femeilor în procesul electoral, inclusiv în ceea ce privește numărul de femei candidat și rezultatele alegerilor. Această monitorizare poate ajuta la identificarea și abordarea posibilelor obstacole sau probleme care pot afecta participarea femeilor în politică;

5) *Încurajarea femeilor în poziții de leadership politic.* În afara procesului electoral în sine, este important să se încurajeze femeile să ocupe poziții de leadership în cadrul partidelor politice, parlamentului și guvernului. Promovarea femeilor în astfel de poziții poate contribui la schimbarea culturală și la creșterea influenței și reprezentării femeilor în sfera politică [4].

Prin implementarea acestor măsuri și politici practice, Republica Moldova poate crea un mediu electoral mai incluziv și echitabil, în care femeile au șanse egale de a-și exercita drepturile politice și de a contribui la procesul democratic al țării.

Impactul participării egale a femeilor în procesul electoral. Participarea egală a femeilor în procesul electoral are un impact semnificativ asupra societății și a procesului democratic în ansamblu în Republica Moldova. Menționăm mai jos câteva dintre principalele aspecte ale acestui impact:

a. Reprezentare mai diversificată. Participarea egală a femeilor în procesul electoral duce la o reprezentare politică mai diversificată și mai echilibrată a societății. Aceasta permite ca preocupările și perspectivele femeilor să fie mai bine reflectate în procesul decizional politic;

b. Legitimitate și credibilitate. O reprezentare echilibrată a genurilor în instituțiile politice crește legitimitatea și credibilitatea acestora în ochii cetățenilor. Când femeile sunt bine reprezentate în guvern și parlament, există o mai mare încredere în capacitatea instituțiilor politice de a lua decizii care să reflecte interesele și nevoile tuturor cetățenilor;

c. Agendă politică mai cuprinzătoare. Participarea femeilor în procesul electoral aduce în discuție o gamă mai largă de probleme și preocupări sociale. Femeile politicieni sunt adesea mai susceptibile să abordeze teme precum egalitatea de gen, sănătatea reproductivă, educația și îngrijirea copiilor, contribuind astfel la o agendă politică mai cuprinzătoare și mai echilibrată;

d. Creșterea calității deciziilor politice. Diversitatea de gen în procesul decizional politic poate duce la o mai mare creativitate și inovație în formularea politicilor publice. Studiile arată că echipele care includ atât femei, cât și bărbați iau decizii mai bune și mai sustenabile, având în vedere o gamă mai largă de perspective și experiențe;

e. Modelare a rolurilor de gen. Prezența femeilor în poziții politice de lider poate servi drept model pentru tinerii și tinerii femei, influențând percepțiile și așteptările societale cu privire la rolurile de gen. O reprezentare echilibrată a femeilor în politică poate contribui la eliminarea stereotipurilor și la promovarea egalității de gen în toate domeniile vieții [5].

Prin urmare, participarea egală a femeilor în procesul electoral este esențială nu doar pentru promovarea drepturilor femeilor, ci și pentru îmbunătățirea democrației în Republica Moldova. Este important ca guvernele, partidele politice și societatea civilă să continue să lucreze împreună pentru a elimina barierele și obstacolele care împiedică participarea activă a femeilor în viața politică și pentru a asigura o reprezentare echilibrată a genurilor în instituțiile politice.

Instruirea în domeniul aspectelor de gen în alegeri [2]. La 22 septembrie 2023, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral [2], a organizat webinarul „*Integrarea perspectivei de gen în procesele electorale*” pentru diferiți actori ai proceselor electorale – alegători, alegătoare, funcționari și funcționare electorale, membri și membre ale partidelor politice. La curs au participat 32 persoane [2].

În baza cadrului normativ internațional și național, dar și istoricului realizării drepturilor politice pentru bărbați și femei, în cadrul instruirii s-a accentuat necesitatea introducerii și respectării măsurilor temporare pentru asigurarea parității de gen în politică în Republica Moldova [2]. Participanții și participantele au analizat implicațiile de gen asupra proceselor electorale, acțiunile diversilor actori electorali în cadrul ciclului electoral [2]. S-a pus accent și pe aspecte practice, precum aplicarea cotei de gen de 40 % la alegeri locale generale și necesitatea poziționării a 4 persoane de diferit gen în fiecare decală a listei de candidați și candidate pentru consiliile locale [2].

Concluzii finale. În final, este meritoriul de reiterat faptul că aspectele de gen în dreptul electoral al Republicii Moldova sunt de o importanță crucială pentru promovarea egalității de gen și consolidarea democrației în țară. Legislația electorală și practicile implementate în procesul electoral au un impact semnificativ asupra participării femeilor în viața politică și asupra reprezentării lor în instituțiile decizionale.

Cotele de gen, măsurile de promovare a participării femeilor și eliminarea discriminării de gen sunt elemente cheie în asigurarea unei reprezentări echilibrate a femeilor și bărbaților în procesul electoral. Implementarea practică a acestor principii implică promovarea candidaturilor femeilor, accesul egal la resurse politice, combaterea stereotipurilor de gen și monitorizarea participării femeilor în procesul electoral.

Participarea egală a femeilor în procesul electoral aduce multiple beneficii, inclusiv o reprezentare mai diversificată, creșterea legitimității instituțiilor politice, o agendă politică mai cuprinzătoare, creșterea calității deciziilor politice și modelarea rolurilor de gen în societate.

Bibliografie:

1. Reprezentarea de gen la alegerile locale generale din 05.11.2023. Poate fi accesat la următorul link: <https://www.undp.org/ro/moldova/press-releases/progrese-semnificative-reprezentarea-de-gen-alegerile-locale-din-2023-dar-si-abateri-aplicarea-sistemului-de-cote-duble>, vizualizat la 30.06.2024;
2. Webinar CICDE: Integrarea perspectivei de gen în procesele electorale din 22.09.2023. Poate fi accesat la următorul link: <https://cicde.md/2023/09/webinar-cicde-integrarea-perspectivei-de-gen-in-procesele-electorale/>, vizualizat la 28.06.2024;
3. https://www.serviciilocale.md/public/publications/808104_md_2014_03_27_rapo.pdf, vizualizat la 29.06.2024;
4. Daniela TERZI-BARBAROȘIE, Participarea femeilor la viața publică și politică din Republica Moldova – Raport elaborat în cadrul Parteneriatului Estic de Facilitare al Consiliului European, Chișinău, 2013;
5. Egalitatea de gen în procesele electorale din Republica Moldova. Poate fi accesat la următorul link: <https://aceproject.org/ero-en/regions/europe/MD/moldova-gender-equality-in-elections-in-the>, vizualizat la 29.06.2024;
6. Andronache Alina, Ermolenco Alexandra, Covrig Natalia și Bătrînescu Veaceslav, Triumful sistemului de cotă dublă sau cum am ajuns la o reprezentare echitabilă. Studiu privind reprezentarea femeilor și bărbaților în funcția de consilier/ă, Chișinău, 2023. Poate fi accesat la următorul link: https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2023-12/raport_alegeri_consilieri.pdf, vizualizat la 02.07.2024.